

ซำเป้งซิงกอร่า : การแสดงพื้นบ้านสร้างสรรค์ที่สะท้อนประวัติศาสตร์เมืองสงขลา

Sampeng singora: the creative folk dance reflects the history of Songkhla province

ทัศนียา คัญทะชา¹

Thatsaniya Kantacha¹

Received date: February 19, 2025

Revised date: October 28, 2025

Accepted date: October 28, 2025

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคซำเป้งซิงกอร่า มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรคการแสดงพื้นบ้านซำเป้งที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมของเมืองสงขลาและเพื่อการพัฒนา สืบสานการแสดงพื้นบ้านซำเป้งให้ดำรงอยู่ได้ในประเทศไทย ดำเนินการสร้างสรรคโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสำรวจสัมภาษณ์ โดยมีผลการสร้างสรรค คือซำเป้งซิงกอร่า นำชื่อเมืองสงขลาเมื่อ พ.ศ. 2145 มาตั้งชื่อชุดแสดงใช้แนวคิดจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา 3 ยุค ได้แก่ ยุคหัวเขาแดง แหลมสน และบ่อยาง นักแสดงผู้ชายเต้นคู่กับนักแสดงผู้หญิง จำนวน 3 คู่ กระบวนท่าเต้นนำท่าเต้นซำเป้งสกาปูชิเรดั้งเดิม 4 ท่ามาผสมผสานกับท่าเต้นที่สร้างสรรคใหม่ 6 ท่า คือ ท่าเรือ ท่าคลื่นทะเล ท่าสิงขร ท่าซุ่มบ่อเก้ง ท่ากำแพงเมือง และท่านางเงือก ประพันธ์ทำนองเพลงขึ้นใหม่ แต่งกายด้วยชุดตามวิถีวัฒนธรรมการแสดงมลายูที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของประเทศไทย ระยะเวลาในการแสดง 5.39 นาที

การสร้างสรรคซำเป้งซิงกอร่าครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกของการสร้างสรรคทั้งท่าเต้นและเพลงประกอบการแสดงขึ้นใหม่ โดยศิลปินในประเทศไทย ซึ่ง 36 ปีที่ผ่านมาใช้ท่าเต้นและบทเพลงจากประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซียมาโดยตลอด ดังนั้นซำเป้งซิงกอร่าจึงเป็นผลงานการแสดงพื้นบ้านที่สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังพัฒนาการแสดงพื้นบ้านซำเป้งให้เท่าทันกลุ่มประเทศที่มีวัฒนธรรมมลายูร่วมกันในอาเซียน

คำสำคัญ : ซำเป้งซิงกอร่า, ซาปิน, การแสดงพื้นบ้านสร้างสรรค, อาเซียน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, E-mail: thatsaniya.ka@skru.ac.th (corresponding author)

Abstract

Sampeng is rooted in traditional Malay dance (Zapin). The goal of this project is to develop Sampeng Singora, a folk dance, to reflect the cultural identity of Songkhla Province and to ensure its preservation for future generations. Qualitative methods were employed through documentary research, field surveys, and interviews with local artists and cultural experts, which resulted in following findings: (1) Sampeng Singora is derived from the historical name of Songkhla City in 1602; (2) its concept is based on Songkhla City's three historical eras—Khao Daeng, Laem Son, and Bo Yang; (3) it features male dancers with three pairs of female dancers; (4) the movements integrate four traditional Sampeng Sekapur Sireh patterns with six newly created ones: Boat, Ocean Waves, Singkhon, Shum Bo Kheng, City Wall, and Mermaid; (5) an original melody was composed; (6) performers were dressed in Malayu-inspired costumes unique to Thai identity; and (7) the performance lasts 5 minutes and 39 seconds. Sampeng Singora is a significant historic moment in Thai performing arts, as Thai artists finally recreated both the dance and the music after 36 years of employing Malaysian and Indonesian dance and music versions. Thus, this project denotes Thailand's commitment and engagement in safeguarding Zapin folk performance as a shared Malaysian cultural heritage in the ASEAN community.

Keywords: Sampeng Singora, Zapin, folk dance, ASEAN

1. บทนำ

ซัมเป้งเป็นชื่อของการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ชนิดหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมมลายู และถือเป็นวัฒนธรรมการแสดงร่วมกัน 5 ประเทศอาเซียน ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน และไทย โดยมีชื่อเรียกที่เป็นสากล คือ ซาปิน (Zapin) ความเป็นมาของการแสดงซาปิน นักวิชาการชาวมาเลเซีย กล่าวว่า ช่วงศตวรรษที่ 13 พ่อค้าชาวอาหรับได้เข้ามาค้าขายและเผยแพร่ศาสนาอิสลาม บริเวณพื้นที่ช่องแคบมะละกา ประเทศมาเลเซีย ซึ่งนำการเต้นรำซาปินอาหรับมาเผยแพร่ ต่อมาวัฒนธรรมการเต้นรำอาหรับชนิดนี้มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมมลายูพื้นถิ่นจนกลายเป็น ซาปินมลายู ซึ่งเป็นการพัฒนาจากการเต้นรำเพื่อประกอบพิธีกรรมของศาสนาอิสลามมาเป็นการเต้นรำเพื่อความบันเทิง จึงใช้ชื่อ ซาปิน ต่อมาความนิยมของการเต้นรำชนิดนี้แพร่กระจายไปทั่วในพื้นที่ของประเทศไทย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน และไทย (Md Nor, 2011)

ประเทศไทยเรียกการแสดงชนิดนี้ว่า ซัมเป็งซึ่งไม่สามารถค้นหาหลักฐานได้แน่ชัดว่าเพราะเหตุใดจึงไม่เรียกว่า ซาปิน บทความฉบับนี้จึงใช้คำว่า ซัมเป็ง เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของประเทศไทยไว้ ซัมเป็งแสดงครั้งแรกหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เมื่อครั้งเสด็จแปรพระราชฐาน ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ประมาณปี พ.ศ. 2527 นักแสดงจากจังหวัดนราธิวาส ซึ่งคณะกรรมการสมาคมอิสลามจัดถวาย ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2532 ศิลปินพื้นบ้านจากจังหวัดปัตตานีมีโอกาสได้ร่วมเต้นซัมเป็งกับสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ณ โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร (ก่อเกียรติ สุขธรรานนท์, 2563) ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี ดังภาพ



ภาพที่ 1 การแสดงซัมเป็ง ณ โรงละครแห่งชาติ เมื่อปี 2532

ที่มา : เซ็ง อาบู (2563)

การเต้นซัมเป็งในประเทศไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะ เต็มกันเป็นดอก หนึ่งดอกประกอบด้วย 4 คนผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 2 คน ทำเด่นหลักมีทั้งหมดจำนวน 7 ดอก คือ ดอกกราวง ดอกแดเงาะ ดอกโปรยดอกไม้ ดอกเกล็ดปลายาว ดอกเกล็ดปลาสั้น ดอกรองเง็ง และดอกกรัก เพลงที่นิยมเต้นเพลงสกาบูซิเรซึ่งเป็นบทเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศมาเลเซีย บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีชนิดเดียวกันกับเพลงรองเง็ง ผู้ชายแต่งกายด้วยชุดสลิเน ผู้หญิงแต่งกายด้วยชุดบานง ซัมเป็งได้รับความนิยมมากในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2527-2540 ในอดีตผู้ที่อนุรักษ์สืบสานการเต้นซัมเป็ง คือศิลปินนักเต้นรองเง็ง ปัจจุบันในประเทศไทยหาชมได้ยากเพราะขาดการส่งเสริมและพัฒนา

การพัฒนาและสร้างสรรค์การแสดงซัมเป็ง หรือซาปิน ใน 4 ประเทศทั้งมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และบรูไน มีการพัฒนาและสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่งเสริมโดยการจัดงานเทศกาล โครงการอบรม และจัดประกวดนอกจากนี้ยังบรรจุในหลักสูตร สถาบันการศึกษา เช่น หลักสูตรซาปิน 2013 (K.13) (Roza and Zulkifli, 2017) อีกประเด็นสำคัญการพัฒนาและสร้างสรรค์ซาปิน ของแต่ละพื้นที่เน้น

เอกลักษณ์ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของตนเอง นิยมใช้ชื่อพื้นที่ตั้งชื่อ เช่น ซาปินซาลอ (Salor) มาจาก Kampong Salor (กัมปง ซาลอ) ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ของรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (bin Harun, 2564)

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้สร้างสรรค์มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาและสร้างสรรค์การแสดงซิมเบ็งขึ้นใหม่ 1 เพลง เนื่องจากในประเทศไทยการแสดงซิมเบ็งไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมือนประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน โดยใช้แนวคิดจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา 3 ยุค ได้แก่ ยุคหัวเขาแดง ยุคแหลมสน และยุคบ่อยาง ใช้ชื่อ ซิมเบ็งซิงกอร่า ซึ่งเป็นชื่อของเมืองสงขลาในอดีต เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมของเมืองสงขลา การพัฒนาและสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านซิมเบ็งครั้งนี้ถือเป็นการรักษาและสืบสานให้ซิมเบ็งยังคงอยู่ต่อไปในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านซิมเบ็งที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมของเมืองสงขลา
- 2.2 เพื่อการพัฒนาและสืบสานการแสดงพื้นบ้านซิมเบ็งให้ดำรงอยู่ได้ในประเทศไทย

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 ซาปินการเดินรำพื้นบ้านในวัฒนธรรมมลายูจากช่องแคบมะละกา ประเทศมาเลเซียสู่การเต้นซิมเบ็งในภาคใต้ ประเทศไทย

ซาปินเป็นการเดินรำพื้นบ้านในวัฒนธรรมมลายู มีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายและการเผยแพร่ศาสนาอิสลามในช่องแคบมะละกา ประเทศมาเลเซีย ช่วงศตวรรษที่ 13 ชาวอาหรับเดินทางเข้ามาทางช่องแคบมะละกา เพื่อทำการค้าขายและเผยแพร่ศาสนาอิสลาม จึงนำการเต้นซาฟฟิน (Zaffin) ซึ่งเป็นการเต้นรำของผู้ชายเพื่อประกอบพิธีของศาสนาอิสลาม ลักษณะท่าเต้นเป็นใช้เท้าประสานกันไปมาเขียนเป็นตัวอักษรอาหรับ 14 ตัว ซึ่งชาวมลายูพื้นถิ่นเรียกว่า ซาปินอาหรับ ต่อมามีการพัฒนาโดยผสมผสานกับวัฒนธรรมมลายูมาเลย์ เรียกว่า ซาปินมลายู ท่าเต้นมีการพัฒนาและสร้างสรรค์จากธรรมชาติ เช่น การเคลื่อนไหวของนก ปลา ค้างคาว ลูกไก่ ไบไม้ ต้นไม้ เป็นต้น แม้ว่าสร้างสรรค์ผสมผสานจนเกิดเป็นการเต้นรำชนิดใหม่ แต่ยังคงสะท้อนวัฒนธรรมอาหรับ-อิสลามและวัฒนธรรมของมาเลย์อยู่ ซาปิน มีบทบาทเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง นิยมนำมาแสดงในประเพณีแต่งงาน หรือการเฉลิมฉลอง จึงแพร่กระจายไปทั่วคาบสมุทรมลายูและเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย ปัจจุบันการเดินรำพื้นบ้านชนิดนี้มีปรากฏในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน และภาคใต้ของประเทศไทย (Md Nor, 2011)

การเต้นซาปิน ได้แพร่กระจายเข้ามาในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ประเทศไทย ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดกับรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย แต่ใช้ชื่อว่า ซิมเบ็ง โดยจังหวัดนราธิวาสได้จัดแสดงถวายพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จนต่อมาสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัย

ลักษณะ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ทรงสนพระทัยจึงฝึกเต้นซำเป้งด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของการแสดง 1) สำเนียงและจังหวะของเพลงสะท้อนวัฒนธรรมอาหารับผสมมาเลย์ แตกต่างกันตรงที่ประเทศมาเลเซียใช้ กามูส มอรูวัสเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลง แต่ประเทศไทยใช้ ไวโอลินแทนและบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีรองเง็ง 2) ลักษณะท่าเต้นประสานเท้ากันไปมาแตกต่างตรงที่ซำเป้งเตะเท้าก่อนหมุนตัว แต่ชาปินใช้การเตะเท้าก่อนหมุนตัว 3) นักเต้นใช้ผู้ชายเต้นคู่กับผู้หญิงเหมือนกัน 4) การแต่งกายผู้หญิงสวมชุดบานง ส่วนผู้ชายสวมชุดสลิแวน เป็นการแต่งกายในวิถีวัฒนธรรมมลายูเหมือนกัน 5) โอกาสที่ใช้แสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง งานเฉลิมฉลอง และงานแต่งงาน ซึ่งเหมือนกันกับประเทศมาเลเซีย (จรรยัสมร ผลบุญ, 2558) ดังนั้นสรุปได้ว่าการเต้นชาปิน และการเต้นซำเป้ง เป็นการแสดงชนิดเดียวกัน ความแตกต่างขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมของแต่ละพื้นที่เท่านั้น

3.2 การสืบสานซำเป้งในสถาบันการศึกษา

การเต้นซำเป้งในสถาบันการศึกษา เริ่มจากรองศาสตราจารย์สมชาย พูลพิพัฒน์ อาจารย์สังกัดสาขา ศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้จัดโครงการอบรม การเต้นซำเป้งในสถาบันการศึกษาครั้งแรก มีนักศึกษา ครู ศิลปินรองเง็งมาร่วมอบรมจำนวนมาก จนส่งผลให้ การเต้นซำเป้งเป็นที่นิยมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย (จรรยัสมร ผลบุญ, 2558) ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2547 ได้เกิดเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเกิดผลกระทบทุก ด้าน ทั้งสังคม การเมือง วิถีชีวิต เป็นต้น ความหวาดระแวงของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จึงไม่มีการ จัดงานเทศกาลต่าง ๆ ในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อศิลปิน ไม่มีเวทีแสดงซำเป้งจึงค่อย ๆ หายไป (ทิลฎา คงพัฒน์, 2555)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2561 ได้บรรจุเนื้อหาของซำเป้งไว้ในรายวิชา 2173249 การแสดงและเพลงพื้นบ้านภาคใต้ โดยมีคำอธิบายรายวิชา คือ ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ของการแสดงด้านผู้แสดง เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี เพลง วิธีการขับร้อง วิเคราะห์ความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต ที่สะท้อนจากการแสดง และฝึกปฏิบัติวิธีการแสดงและเพลงพื้นบ้านภาคใต้ เช่น ดาระ ซำเป้ง สิละ ดีเกิร์ธูลู ลิเกป่า มะโย่ง ดารีอีนา เพลงบอก เพลงตันหยง เพลงเรือแหลมโพธิ์ ฯลฯ (หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง, 2561) และหลักสูตรฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2566 บรรจุไว้ในรายวิชา 2172156 นาฏศิลป์พื้นเมือง 3 โดยมีคำอธิบาย คือ ประวัติ ประเภท พัฒนาการ องค์ประกอบ การแสดง วิธีการเต้นรองเง็งปัตตานีและซำเป้ง (หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง, 2566) กระบวนการสืบสานซำเป้งในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ดำเนินการในรูปแบบ จัดการเรียนการสอน พัฒนาสร้างสรรค์ต่อยอด เผยแพร่การแสดงในงานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เข้าร่วมการประกวด ทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง จึงกลายเป็นที่รู้จักในประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์

4. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

4.1 Composition and Choreography ทฤษฎีนี้กล่าวถึง นักออกแบบท่าเต้นต้องค้นหาสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวตนให้เจอ เพราะสไตล์การสร้างสรรค์สัมพันธ์กับการศึกษากระบวนการออกแบบองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ แนวคิด รูปแบบการเต้น จังหวะเพลง การใช้พื้นที่ การออกแบบเครื่องแต่งกาย เป็นต้น ผลงานบ่งบอกถึงตัวตนของนักออกแบบ (Gonzales, 2004) ทฤษฎีนี้มีความสอดคล้องกับการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านชุด ชัมเป้งชิงกอร่า เพราะการเต้นชัมเป้งมีเอกลักษณ์เฉพาะต้องศึกษาองค์ประกอบของการแสดงเชิงลึก ผู้สร้างสรรค์จึงศึกษาทั้งชัมเป้งของประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี จนค้นพบเอกลักษณ์เฉพาะด้านรูปแบบท่าเต้น จังหวะของเพลง การใช้พื้นที่ และการออกแบบเครื่องแต่งกาย จึงนำองค์ความรู้มาใช้ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้

4.2 The creation of new folk dances for today's generation concept ทฤษฎีนี้กล่าวถึงการสร้างสรรค์การเต้นรำพื้นบ้านรูปแบบใหม่สำหรับคนรุ่นปัจจุบัน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยรักษาและพัฒนาให้การเต้นรำพื้นบ้านยังคงอยู่ได้ในยุคปัจจุบัน โดยกระบวนการนำท่าเต้นพื้นบ้านดั้งเดิมมาผสมผสานกับท่าเต้นที่สร้างสรรค์ใหม่ให้เข้ากับยุคสมัย ประพันธ์เพลงใหม่ พัฒนาการแต่งกายให้ทันสมัย แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น แนวคิดของการสร้างสรรค์อาจคัดเลือกมาจากประวัติศาสตร์บ้านเมือง อาชีพ วิถีชีวิต เป็นต้น (Lloyd, 2014) ทฤษฎีนี้มีความสอดคล้องกับการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านชุด ชัมเป้งชิงกอร่า ประเด็นต้องการพัฒนาการเต้นชัมเป้งในประเทศไทยให้ทันสมัย

การสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านชุด ชัมเป้งชิงกอร่า เลือกใช้ทฤษฎีจากต่างประเทศทั้งสองทฤษฎีเนื่องจาก Joseph Gonzales และ Marcia L. Lloyd คิดค้นทฤษฎีเพื่อใช้กับการเต้นรำพื้นบ้านประเทศมาเลเซีย ได้แก่ ซาปิน อินัง โจเก็ต อัลลี ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงเลือกใช้ทฤษฎีทั้งสองเพราะตรงกับการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านชัมเป้งครั้งนี้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative Reserch) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคทฤษฎี ผู้สร้างสรรค์เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ สื่อและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองสงขลา ประวัติชาปิน และทฤษฎีการสร้างสรรค์ เพื่อใช้ข้อมูลวิเคราะห์ประกอบการสร้างสรรค์

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกพื้นที่ที่เคยเป็นที่ตั้งของเมืองเก่าสงขลาทั้ง 3 ยุค ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสิงหนครและอำเภอเมืองสงขลา โดยใช้วิธีเจาะจง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสำรวจ สังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการสร้างสรรค์

5.3 การสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ผู้สร้างสรรค์ใช้ทฤษฎี Composition and Choreography และ The creation of new folk dances for today's generation concept ประกอบการสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 กำหนดแนวคิดการแสดงจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา 3 ยุค คือ ยุคเขาแดง ยุคแหลมสน และยุคบ่อยาง

5.3.2 กำหนดรูปแบบการแสดงเป็นการเต้นซำเป็งการแสดงพื้นบ้านภาคใต้

5.3.3 กำหนดนักแสดง โดยนักแสดงผู้ชาย-หญิงจำนวน 3 คู่ คุณสมบัติต้องมีต้องมีทักษะการเต้น ร้องเง้ปัตตานีฉบับท่านขุนจารุวิเศษศึกษาการและซำเป็งสภาปูชิเรได้

5.3.4 ออกแบบดนตรีและเพลงประกอบการแสดง ประพันธ์ทำนองเพลงขึ้นใหม่โดยกำหนดให้มีจังหวะ ซำเป็ง บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีชนิดเดียวกับวงร้องเง้ของประเทศไทย ความยาวของเพลงไม่เกิน 6 นาที

5.3.5 การออกแบบท่าเต้น นำท่าเต้นดั้งเดิมของซำเป็งสภาปูชิเร 4 ท่า คือ ท่าเบสิค สไลด์แปด สไลด์สะบัดและท่าเกล็ดปลาขึ้นมาผสมผสานกับท่าเต้นที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากสัญลักษณ์ประวัติศาสตร์เมือง สงขลาทั้ง 3 ยุค ได้แก่ ยุคหัวเขาแดง ยุคแหลมสน และยุคบ่อยาง พร้อมทั้งออกแบบการแปรแถวให้สอดคล้อง กับลักษณะสถาปัตยกรรมจากที่นำมาสร้างสรรค์ท่าเต้น

5.3.6 การออกแบบเครื่องแต่งกาย กำหนดให้เป็นเครื่องแต่งกายตามวิถีวัฒนธรรมการแสดงมลายู เครื่องประดับ ใช้สร้อยคอ ต่างหู ปิ่นหลากหลายรูปแบบและดอกไม้ ยีตรูปแบบการตกแต่งตามเอกลักษณ์การ แสดงวัฒนธรรมมลายูของประเทศไทยเป็นสำคัญ

5.3.7 ตรวจสอบคุณภาพผลงานวิจัยสร้างสรรค์ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่ม กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเต้นซำเป็ง 2 ท่าน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก เป็นผู้ที่มีการประสบการณ์ด้านการเต้นซำเป็งหรือสร้างสรรค์การเต้นซำเป็งไม่น้อยกว่า 10 ปี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านดนตรี 1 ท่าน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านดนตรีร้องเง้และซำเป็ง และกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย 1 ท่าน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การ ออกแบบหรือตัดเย็บเครื่องแต่งกายร้องเง้และซำเป็งไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยมีผลการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญ

ลำดับที่	Evaluation topic for the creative Dance of the Sampaeng Singora	ค่า คะแนน 100	ผู้เชี่ยวชาญ การเต้น ซำเป็งท่าน ที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ การเต้น ซำเป็งท่าน ที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ด้านดนตรี ซำเป็ง	ผู้เชี่ยวชาญ ด้านออกแบบ เสื้อผ้าซำเป็ง
1	แนวคิดของการแสดง	20	19	18	20	20
2	ชื่อของการแสดง	10	9	8	10	9
3	การออกแบบท่าเต้น	20	19	16	20	20

ลำดับที่	Evaluation topic for the creative Dance of the Sampaeng Singora	ค่า คะแนน	ผู้เชี่ยวชาญ การเต้น ซัมเป้งท่า ที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ การเต้น ซัมเป้งท่า ที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ด้านดนตรี ซัมเป้ง	ผู้เชี่ยวชาญ ด้านออกแบบ เสื้อผ้าซัมเป้ง
4	การออกแบบเครื่องแต่งกาย	20	17	15	19	16
5	การออกแบบเพลงแสดง	20	19	19	19	20
6	ระยะเวลาของการแสดง	10	9	8	9	8
คะแนนรวม		100	92	84	97	93

นอกจากนั้นผู้สร้างสรรค์ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) ปรับปรุงท่าเคลื่อนไหวให้มีความหลากหลายรูปแบบ 2) ปรับปรุงท่ากำแพงเมืองให้มีความแข็งแรงเหมือนหินก้อนใหญ่ที่ซ้อนทับกัน 3) นักเต้นควรได้รับการฝึกฝนการแสดงออกเชิงบรรยายและการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อให้แน่ใจว่าการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์จะถูกถ่ายทอดโดยท่าเต้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6. สรุปผลการวิจัย

ผลงานวิจัยสร้างสรรค์ชุด ซัมเป้งซิงกอร่า มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านซัมเป้งที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมของเมืองสงขลาและเพื่อการพัฒนา สืบสานการแสดงพื้นบ้านซัมเป้งให้ดำรงอยู่ในประเทศไทย โดยมีผลการสร้างสรรค์ดังนี้

6.1 ผลงานวิจัยสร้างสรรค์ชุด ซัมเป้งซิงกอร่า คำว่าซัมเป้ง หมายถึง การเต้นรำพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่เป็นวัฒนธรรมมลายูร่วมกันใน 5 ประเทศอาเซียน ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน และประเทศไทย คำว่า ซิงกอร่า หมายถึง ชื่อของเมืองสงขลาในอดีต ดังที่ สละ นาคบำรุง (2555) ได้กล่าวไว้ว่า “เมืองสงขลาปรากฏมีชื่อเสียงตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 21 โดยมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่บริเวณฝั่งหัวเขาแดง ดังมีหลักฐานจารึกอยู่ในจดหมายเหตุของชาวอาหรับปรากฏคำว่า สิงกูร หรือสิงขรา แต่บรรดาบรรพชนคนพื้นเมืองน่าจะออกเสียงคำเหล่านี้ว่า สิงขร หรือสิงขระ ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีว่า สิงขร หรือสิงคะ ที่แปลว่า ภูเขาหรือยอดเขา สอดคล้องกับที่ตั้งเมืองสงขลาในอดีตบริเวณฝั่งหัวเขาแดง ซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนภูเขา อีกทั้งยังมีหลักฐานปรากฏอยู่ในแผนที่ราชอาณาจักรสยาม โดยใช้ชื่อว่า ซิงกอร่า ซึ่งเขียนโดยนักบวชชาวฝรั่งเศสชื่อ บาทหลวงปลาซิด เดอ แซ็งต์ เอแลน ขณะเดินทางมายังกรุงสยาม เมื่อพุทธศักราช 2229” ดังนั้นจึงตั้งชื่อว่า “ซัมเป้งซิงกอร่า” จุดมุ่งหมายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นสงขลาในอดีต โดยมีรายละเอียดของผลงานวิจัยสร้างสรรค์ดังนี้

6.1.1 แนวคิดของการแสดง นำมาจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา 3 ยุค คือ ยุคหัวเขาแดง ยุคแหลมสน และยุคบ่อทราย โดยใช้สัญลักษณ์จากสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่หลงเหลือจาก

ประวัติศาสตร์เมืองสงขลาทั้ง 3 ยุค ดังที่ อภิชาติ ศักยพะชา (2564) ได้กล่าวว่า “ร่องรอยของสถาปัตยกรรมที่หลงเหลือในปัจจุบันสามารถสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ของเมืองสงขลาได้ชัดเจนที่สุด ได้แก่ ป้อมเมืองสงขลาเก่า สถาปัตยกรรมยุคหัวเขาแดง ชุมบ่อเก้ง สถาปัตยกรรมยุคแหลมสน และกำแพงเมือง สถาปัตยกรรมยุคบ่อยาง” ดังนั้นจึงนำมาเป็นแนวคิดหลักในการสร้างสรรค์ และนอกจากนั้นจังหวัดสงขลามีนโยบายพัฒนาเมืองเป็นเมืองมรดกโลก ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้แนวคิดนี้เพื่อใช้ศาสตร์ด้านนาฏศิลป์และการแสดงมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเมืองสงขลาสู่เมืองมรดกโลก

6.1.2 นักแสดง ชัมเป้งซิงกอร่าเลือกใช้ผู้ชายเต้นคู่กับผู้หญิง จำนวน 3 คู่ ซึ่งนักแสดงมีคุณสมบัติเฉพาะ คือ มีทักษะด้านการเต้นชัมเป้งสภาปูชิระได้ เนื่องจากเป็นการเต้นเฉพาะทางที่นักแสดงทุกคนต้องมียุทธ์ความรู้และทักษะเฉพาะทาง

6.1.3 เพลงประกอบการแสดง ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยคณะอัสลีมาลา ใช้ชื่อชัมเป้งซิงกอร่า จังหวะชัมเป้ง บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีชนิดเดียวกันกับวงรองเง็ง คือ ไวโอลิน แมนโดลิน แอคคอร์ดเดียน รำมะนาใหญ่ เก็นดิง ฆ้อง แซ็กเกอร์ ลาเบล มีความยาวของเพลง 5.39 นาที ดังตัวอย่างโน้ตเพลงต่อไปนี้

Violin Zapin Singora Ussaleemala

Copyright © Ussaleemala V.S.

ภาพที่ 2 โน้ตเพลงชัมเป้งซิงกอร่า

ที่มา : ก้องภพ สุขสวัสดิ์ (2566)

6.1.4 เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง ผู้ชายแต่งกายด้วยชุดสลิ้น และผู้หญิงแต่งกายด้วยชุดบานง ซึ่งเป็นการแต่งกายวิถีวัฒนธรรมมลายู เพิ่มเติมการตกแต่งให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ การเลือกใช้สีสันทันของเสื้อผ้ามาจากการตีความและสีที่ปรากฏจากสถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์ เมืองสงขลาที่นำมาสร้างสรรค์ ได้แก่ สีนํ้าตาลตีความเป็นยุคเก่า สีทองตีความเป็นเมืองแห่งความรุ่งเรือง สีแดงตีความเป็นเมืองที่เจ้าเมืองเชื้อสายจีนปกครอง สีส้มตีความเป็นสีของอิฐดินสอที่ใช้สร้างกำแพงเมือง และสีฟ้าตีความเป็นเมืองติดทะเล ดังภาพ



ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกายซึ่มเป้งชิงกอร่า

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศनिया คัญทะชา (2569)

6.1.5 กระบวนท่าเต้น ออกแบบโดยนำท่าเต้นซึ่มเป้งดั้งเดิมผสมผสานกับท่าเต้นที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ท่าดั้งเดิมที่ใช้มาจากซึ่มเป้งสกาปูชิเระ จำนวน 4 ท่า ส่วนท่าเต้นที่สร้างสรรค์ใหม่ออกแบบจากลักษณะเด่นทางสถาปัตยกรรมของมรดกวัฒนธรรมจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา 3 ยุค จำนวน 6 ท่า ได้แก่ ท่าเรือ ท่าคลื่นทะเล ท่าสิงขร ท่าซึ่มบ่อเก้ง ท่ากำแพงเมือง และท่านางเจือก ดังตัวอย่างการออกแบบท่าเต้นดังนี้

1) ท่าสิงขร สร้างสรรค์จากป้อมหมายเลข 9 ป้อมปืนที่มีบังใบ สถาปัตยกรรมที่ถือเป็นมรดกวัฒนธรรมจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลาในยุคหัวเขาแดง ท่านี้ต้องการสื่อสารถึงการตั้งเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง ยุคหัวเขาแดง ดังภาพ



ภาพที่ 4 ท่าสิงขร

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศनिया คัญทะชา (2569)

2) ทำซุ้มบ่อแก่ง สร้างสรรค์จากซุ้มบ่อแก่ง หรือซุ้มประตูบ่อแก่งสถาปัตยกรรมที่ถือเป็นมรดกวัฒนธรรมจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลาในยุคแหลมสน ทานี้ต้องการสื่อสารสารถึงสัญลักษณ์ของซุ้มป้อมปราการเมืองสงขลาแหลมสน ยุคแหลมสน ดังภาพ



ภาพที่ 5 ทำซุ้มบ่อแก่ง

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศनिया คัญทะชา (2569)

3) ทำกำแพงเมือง สร้างสรรค์จากกำแพงเมืองสถาปัตยกรรมที่ถือเป็นมรดกวัฒนธรรมจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลาในยุคบ่ออย่าง ทานี้ต้องการสื่อสารสารถึงกำแพงเมืองเก่าสงขลา ดังภาพ



ภาพที่ 6 ทำกำแพงเมือง

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศनिया คัญทะชา (2569)

4) ทำนางเงือก สร้างสรรค์จากประติมากรรมรูปปั้นนางเงือก ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2509 สัญลักษณ์ของเมืองสงขลาปัจจุบัน ทานี้ต้องการสื่อสารถึงประติมากรรมนางเงือกบริเวณแหลมสมิหลาของเมืองสงขลาบ่ออย่าง ยุคปัจจุบัน ดังภาพ



ภาพที่ 7 ท่านางเงือก

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศนียา คัญทะชา (2569)

6.1.6 รูปแบบแถวของซุ้มเบ็งชิงกอร่า ออกแบบทั้งหมดจำนวน 16 แถว โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบแถวที่มีลักษณะทั่วไป เช่น แถวตอน แถววงกลม แถวเฉียง แถวหน้ากระดาน เป็นต้น และรูปแบบแถวออกแบบตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เมืองสงขลา เรื่องราวและสถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาที่นำมาออกแบบทำเด่น ดังตัวอย่างรูปแบบแถวดังนี้

1) แถวเรือ สร้างสรรค์จากเรื่องราวในประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลาสื่อสารถึงครอบครัวดาโต๊ะโมกอลที่เดินทางมากับเรือจนมาถึงหัวเขาแดง ดังภาพ



ภาพที่ 8 แถวเรือ

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศนียา คัญทะชา (2569)

2) แถวคลื่นทะเล สร้างสรรค์จากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เมืองสงขลาที่ติดทะเลจึงนำลักษณะการซัดของคลื่นทะเลน้ำทะเลค่อย ๆ กระเพื่อมขึ้นมาออกแบบเป็นรูปแบบแถว ดังภาพ



ภาพที่ 9 แถวคลื่นทะเล

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศนียา คัญทะชา (2569)

3) แถวซุ่มบ่อแก้ง สร้างสรรค์จากลักษณะของสถาปัตยกรรมของซุ่มบ่อแก้งหรือซุ่มประตูป่อแก้ง

ดังภาพ



ภาพที่ 10 แถวซุ่มบ่อแก้ง

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศนียา คัญทะชา (2569)

6.2 การพัฒนาและสืบสานการแสดงพื้นบ้านซุ่มเบ้งให้ดำรงอยู่ได้ในประเทศไทย

การสร้างสรรคซุ่มเบ้งชิงกอร่า เป็นการพัฒนาการแสดงพื้นบ้านซุ่มเบ้งครั้งแรกที่สร้างสรรค์ทั้งทำเต้นและประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2563 มีการสร้างสรรค์ซุ่มเบ้งสียะยาอ ออกแบบท่าเต้นขึ้นใหม่ แต่ใช้บทเพลงโบราณที่นิยมบรรเลงในกลุ่มวัฒนธรรมมลายูร่วมกันในอาเซียน 5 ประเทศ มีวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์เพื่อใช้ประกวดรวมศิลป์แผ่นดินสยาม จัดโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นเพลงที่ 2 และซุ่มเบ้งชิงกอร่าเป็นเพลงที่ 3 ที่มีการพัฒนาและสร้างสรรค์ในประเทศไทย การสืบสานการแสดงพื้นบ้านซุ่มเบ้งให้ดำรงอยู่ได้ในประเทศไทยผู้สร้างสรรค์ใช้วิธีการ คือ 1) สร้างสรรค์ผลงานการแสดงซุ่มเบ้งขึ้นใหม่ 2) นำผลงานสร้างสรรค์ซุ่มเบ้งชิงกอร่าเผยแพร่สู่สาธารณชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังตัวอย่างการเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ที่สำคัญดังนี้

6.2.1 นำซุ่มเบ้งชิงกอร่าเผยแพร่ในงาน Pata Destination Marketing Forum 2022 เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

6.2.2 นำชมเป็ชชิงกอร่าเผยแพร่ในงานประชุมวิชาการระดับชาติ Engagement Thailand เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ณ โรงแรมเรื่อรัชฎา จังหวัดตรัง

6.2.3 นำชมเป็ชชิงกอร่าเผยแพร่ในงานวันสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2566 ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา จังหวัดสงขลา

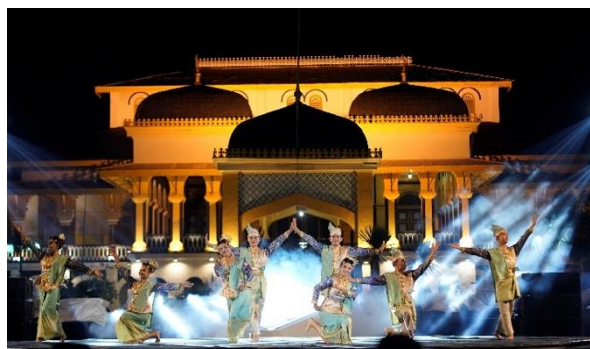
6.2.4 นำชมเป็ชชิงกอร่าเผยแพร่ในงาน Songkhla Philharmonic Orchestra เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ณ หอเปรมดนตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

6.2.5 นำชมเป็ชชิงกอร่าเผยแพร่ในงาน Gelar Melayu Serumpun 2023 เมื่อวันที่ 15-17 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 เมืองเมดานซ์ ประเทศอินโดนีเซีย

6.2.6 นำชมเป็ชชิงกอร่าเผยแพร่ในงาน Himpunbudaya 2024 เมื่อวันที่ 3-5 พฤษภาคม พ.ศ. 2567

6.2.7 นำชมเป็ชชิงกอร่าเผยแพร่ในงานวันสงขลา เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2568 ณ เวทีสระบัว จังหวัดสงขลา

จากตัวอย่างการเผยแพร่ชมเป็ชชิงกอร่าข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการสืบสานการแสดงพื้นบ้านชมเป็ชให้คงอยู่ในประเทศไทย ด้วยวิธีการสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานชมเป็ชชิงกอร่าช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2565-2567 มีงานแสดงอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นการพัฒนาและสืบสานการแสดงพื้นบ้านชมเป็ชให้ดำรงอยู่ได้ในประเทศไทย ต้องใช้กระบวนการสร้างสรรค์และเผยแพร่การแสดงพื้นบ้านชมเป็ชอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถเท่าทันกลุ่มวัฒนธรรมมาอยู่ร่วมกันในอาเซียนได้ เมื่อได้รับเชิญร่วมเผยแพร่ในต่างประเทศจึงเกิดความภาคภูมิใจ ดังภาพ



ภาพที่ 11 ชมเป็ชชิงกอร่าเผยแพร่ในงาน Gelar Melayu Serumpun 2023

ที่มา : บันทึกภาพโดย ทศนียา คัญทะชา (2566)

การสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านชุด ชมเป็ชชิงกอร่าในครั้งนี้ ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ การนำศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์และการแสดงบูรณาการร่วมกันหลายศาสตร์ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว นอกจากนั้นชมเป็ชชิงกอร่าไม่ใช้การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยัง

มุ่งเน้นการสร้างศักยภาพที่สะท้อนอัตลักษณ์ของการเต้นซำเป้งในแบบฉบับของประเทศไทย มีการขับเคลื่อนโดยสร้างสรรค์ให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อดำรงอยู่ได้ในปัจจุบัน พร้อมทั้งผลงานสร้างสรรค์ยังเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยขับเคลื่อนสงขลาเมืองมรดกโลก

7. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านชุด ซำเป้งชิงกอร่า ใช้แนวคิดการแสดงจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา 3 ยุค คือ ยุคหัวเขาแดง ยุคแหลมสน และยุคบ่อทราย เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมของเมืองสงขลา การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านซำเป้งครั้งนี้ใช้ทฤษฎี Composition and Choreography คือนักออกแบบท่าเต้นต้องค้นหาสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวตนให้เจอ เพราะสไตล์การสร้างสรรค์สัมพันธ์กับการศึกษากระบวนการออกแบบองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ แนวคิด รูปแบบการเต้น จังหวะเพลง การใช้พื้นที่ การออกแบบเครื่องแต่งกาย เป็นต้น ผลงานบ่งบอกถึงตัวตนของนักออกแบบ (Gonzales, 2004) ผู้สร้างสรรค์เริ่มศึกษาการเต้นซำเป้งสภาปูชิเรห์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ต่อมาปี พ.ศ. 2558 ทดลองพัฒนาสร้างสรรค์ซำเป้งสภาปูชิเรห์ส่งทีมเข้าร่วมประกวดประกวดการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ประเภทซำเป้ง ได้รับรางวัลชนะเลิศ พร้อมถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2559 สร้างสรรค์ซำเป้งสภาปูชิเรห์ ร่วมประกวดชาปีน (ซำเป้ง) ระดับนานาชาติ ในงาน Festival Siak Bermadah XIV 2016 ประเทศอินโดนีเซีย ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 เมื่อวันที่ 5-6 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 เข้าร่วมประกวดระดับนานาชาติอีกครั้งในงาน Festival of Colours of the World FESCO 2019 ณ Universiti Teknologi Petronas ประเทศมาเลเซีย ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จากการเป็นศิลปินผู้สืบสานซำเป้งในประเทศไทย จนทำให้เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2564 ได้รับเชิญจาก Aswara ประเทศมาเลเซีย ร่วมเสวนา Main Zapin Aswara 2021 (ASEAN) เป็นตัวแทนศิลปินของประเทศไทย ดังภาพ



ภาพที่ 12 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการเสวนา Main Zapin Aswara 2021 (ASEAN)

ที่มา : Aswara, Fakulti Tari (2021)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับ Composition and Choreography ผู้สร้างสรรค์มุ่งมั่นศึกษาการเต้นซำเป็งจนค้นพบสไตล์ของตนเอง จึงเลือกที่สร้างสรรค์ซำเป็งชิงกอรา โดยองค์ประกอบของการแสดงจึงสะท้อนเอกลักษณ์ที่เป็นตัวตนของผู้สร้างสรรค์

นอกจากนี้ยังใช้ทฤษฎี The creation of new folk dances for today's generation concept คือการสร้างสรรค์การเต้นรำพื้นบ้านรูปแบบใหม่สำหรับคนรุ่นปัจจุบัน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยรักษาและพัฒนาให้การเต้นรำพื้นบ้านยังคงอยู่ได้ในยุคปัจจุบัน โดยกระบวนการนำท่าเต้นพื้นบ้านดั้งเดิมมาผสมผสานกับท่าเต้นที่สร้างสรรค์ใหม่ให้เข้ากับยุคสมัย ประพันธ์เพลงใหม่ พัฒนาการแต่งกายให้ทันสมัย แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น แนวคิดของการสร้างสรรค์อาจคัดเลือกมาจากประวัติศาสตร์บ้านเมือง อาชีพ วิถีชีวิต (Lloyd, 2014) การสร้างสรรค์ซำเป็งชิงกอรา ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้แนวคิดจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา กระบวนการสร้างสรรค์ท่าเต้นดำเนินการตามทฤษฎี โดยนำท่าเต้นซำเป็งสภาปูชิเรดั้งเดิมจำนวน 4 ท่า ได้แก่ ท่าเบสิค ท่าสไลด์แปด ท่าสไลด์สับ และท่าเกล็ดปลาผสมผสานกับท่าเต้นที่สร้างสรรค์ใหม่จากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา 3 ยุค จำนวน 6 ท่า คือ ท่าเรือ ท่าคลื่นทะเล ท่าสิงขร ท่าซุ่ม บ่อแก่ง ท่ากำแพงเมือง และท่านางเงือก ประพันธ์ทำนองเพลงใหม่แต่ใช้จังหวะซำเป็งเหมือนเดิม พัฒนาการแต่งกายจากในอดีตชุดสลิ้นแฉและชุดบานงนิยมตัดเย็บด้วยผ้าที่มีสีเดียวกันทั้งชุด ซำเป็งชิงกอรา พัฒนาและสร้างสรรค์โดยใช้สีเส้นที่ปรากฏจากสถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา การสร้างสรรค์ครั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาให้การเต้นซำเป็งมีความทันสมัย และต้องการรักษามรดกภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรมให้คงอยู่ได้ในยุคปัจจุบัน

การสืบสานการเต้นซำเป็งในอดีต ผู้สืบสาน คือ กลุ่มศิลปินพื้นบ้านจากจังหวัดนราธิวาส ศิลปินรองเง็งจังหวัดปัตตานี นอกจากนั้นกลุ่มยังมีกลุ่มคนในสถาบันการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ดังที่จรรยาสมร ผลบุญ (2558) ได้กล่าวว่า “การแสดงซำเป็งเป็นชุดการแสดงที่สำคัญของชาวนราธิวาสใช้แสดงถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินี จนต่อมาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทรงให้เกียรติร่วมแสดง จึงทำให้นักแสดงรองเง็งจากปัตตานีเกิดความสนใจ จนเมื่ออาจารย์สมชาย พูนพิพัฒน์ ได้จัดอบรมโดยเชิญศิลปินนราธิวาสถ่ายทอด ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงมีครูอาจารย์หลายพื้นที่สนใจเข้าร่วม รวมทั้งนักแสดงรองเง็งด้วย จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นวิวัฒนาการในส่วน of นักแสดงชาวบ้านนราธิวาสมาเป็นข้าราชการครูและนักเรียน นักศึกษาในจังหวัดใกล้เคียง” จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2547 เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต ผู้คนเกิดความหวาดกลัวหวาดระแวง การแสดงพื้นบ้านหลายประเภทจึงค่อย ๆ เสื่อมความนิยมไป ซำเป็งเป็นหนึ่งในการแสดงพื้นภาคใต้ที่หาชมได้ยากในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้จนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น การสร้างสรรค์ซำเป็งชิงกอรา ถือเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและสร้างสรรค์โดยใช้สถาบันการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการรักษามรดกภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรมให้คงอยู่ในประเทศไทย ซึ่งกระบวนการสืบสานที่ขับเคลื่อนโดยสถาบันการศึกษานั้น ประเทศมาเลเซียก็ใช้กระบวนการสืบสานรูปแบบ

นี้เช่นเดียวกัน ดังที่ bin Harun (2564) ได้กล่าวว่า “การเรียนการสอนของ Aswara Malaysia มีแนวคิดให้เน้นการเดินรำชาปินของรัฐต่าง ๆ มาพัฒนาและสร้างสรรค์ เพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในงานเมนชาปิน 2010 ซึ่งตนได้นำชาปินซาลอ (Salor) การเดินชาปินของรัฐกลันตันมาพัฒนาและสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานการเดินชาปินที่มีเอกลักษณ์ของรัฐกลันตัน โดยการสร้างสรรค์ครั้งนี้มีการปรับปรุงท่าเดิน เพลงประกอบการแสดง เครื่องแต่งกาย และการแปรแถว” ซึ่งจากคำกล่าวข้างต้น ผู้สร้างสรรค์จึงมีแนวคิดว่าการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและสร้างสรรค์ มิใช่เป็นหน้าที่ของศิลปินในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงอย่างเดียว ซึ่งปัจจุบันก็หลงเหลือศิลปินจำนวนไม่ถึง 10 คน อายุในช่วงระหว่าง 50-65 ปี การขับเคลื่อนโดยสถาบันการศึกษาถือเป็นความร่วมมือที่ช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน ดังที่หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้บรรจุเนื้อหาของซำเป็งไว้ในรายวิชา มีอาจารย์ผู้สอนเป็นทั้งศิลปินและนักวิชาการ จึงสามารถช่วยกันพัฒนา สืบสานและสร้างสรรค์ให้การแสดงพื้นบ้านซำเป็งยังคงดำรงอยู่ได้ในประเทศไทย

8. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านซำเป็ง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงชนิดหนึ่งที่มีความเฉพาะ และเป็นการแสดงที่ไม่ได้มีเฉพาะประเทศไทย แต่มีในกลุ่มประเทศที่มีวัฒนธรรมมลายูร่วมกัน คือ ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และบรูไน แม้ว่าประเทศไทยจะพัฒนาและสร้างสรรค์ตามหลังประเทศเหล่านี้ แต่นักออกแบบท่าเต้น หรือนักสร้างสรรค์ต้องศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะ เพื่อสร้างสรรค์ให้เป็นตามเอกลักษณ์ของประเทศไทย เพราะแต่ละประเทศที่มีการแสดงซำเป็งหรือชาปินต่างก็มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองที่มีจุดแตกต่างกัน เช่น รูปแบบของเสื้อผ้า สีสนของเสื้อผ้า เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงบางชิ้นไม่เหมือนกัน ทรงผมและการตกแต่งเครื่องประดับศีรษะ เป็นต้น

ซำเป็งชิงกอร่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา ร่วมกันขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตามแนวพัฒนาสงขลาสู่เมืองมรดกโลกได้ และสามารถนำไปเผยแพร่ในกลุ่มประเทศที่มีวัฒนธรรมมลายูร่วมกัน ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และบรูไน เพื่อแสดงเอกลักษณ์การเดินซำเป็ง หรือชาปินในแบบฉบับของประเทศไทยได้

9. เอกสารอ้างอิง

- กมลนาวิน อินทนิจิตร. (2564 สิงหาคม 13). *สงขลาดินแดนแห่งประวัติศาสตร์* [วิดีโอ]. YouTube. สืบค้นจาก <http://www.youtube.com/watch?v=vcJ4a75Sxkg>
- ก่อเกียรติ สุขธรรานนท์. (2563 ตุลาคม 21). *ประวัติซำเป็งในประเทศไทย* [สัมภาษณ์]. ศิลปินพื้นบ้าน ร่องเง้งและซำเป็ง.

- ก้องภพ สุขสวัสดิ์. (2566). *Zapin Singora* [ต้นฉบับโน้ตเพลงที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. หลักสูตรดุริยางคศาสตร์สากล, คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- จรรย์สมร ผลบุญ. (2558). วิวัฒนาการวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 16(2), (ไม่ปรากฏเลขหน้า). สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jica/article/view/48071>
- เซ่ง อาบ. (2563 พฤศจิกายน 11). *ประวัติซำเป้งในประเทศไทย* [สัมภาษณ์]. ศิลปินดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง.
- จิตภา คงพัฒน์. (2555). ซำเป้ง : แม่แบบในการสร้างสรรค์ระบำพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่าง. *วารสารรุสมิแล*. 33(3), 9-18.
- สละ นาคบำรุง. (2555). *เมืองสงขลา* [วิดีโอ]. YouTube. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=gQN-PPVwnQM>
- หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง. (2561). *หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561*. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง. (2566). *หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566*. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- อภิชาติ คัญทะชา. (2564 มีนาคม 18). *มรดกทางวัฒนธรรมที่หลงเหลือจากประวัติศาสตร์เมืองสงขลา 3 ยุค* [สัมภาษณ์]. ทีมสถาปนิกขับเคลื่อนเมืองเก่าสงขลา.
- Aswara, Fakulti Tari. (2021). *Zapin: Then & Now (Webinar) This webinar will have distinguished panelists discussing...* [Infographic]. Retrieved <http://www.facebook.com/mainzapinaswara2021>
- bin Harun, M. H. (2564). Zapin salor of kg salor: reinvention of zapin performance in kampong Salor to the performance of main zapin 2010. ใน บรรจง ทองสร้าง (ประธาน). *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งที่ 1* [Symposium]. (86-93) สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- Gonzales, J. (2004). *Choreography A Malaysian Perspective*. Akademi Seni Kebangsaan.
- Lloyd, M. L. (2014). *Creative Dance A Manual for Teaching All Ages*. University of Malaya.
- Md Nor, M. A. (2011). Malay-Islamic Zapin: Dance and Soundscapes from the Straits of Malacca. In Abels, B. (Ed.), *Austronesian soundscapes: performing arts in Oceania and Southeast Asia*. (4th ed.). (p.71-84). Amsterdam University.
- Roza, E. and Zulkifli, N. A. (2017). The contribution of zapin as one of malay traditional arts in curriculum 2013. *Al-Ta'Lim Journal*. 24(2), 142-156. doi: 10.15548/jt.v24i2.270